

Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο

Τόμ. 9, Αρ. 1 (2016)

Τεύχος 9-10

παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο

διεθνής περιοδική έκδοση παιδαγωγικών προβληματισμών

Θεματικός τόμος: Ζητήματα του σύγχρονου παιδαγωγικού λόγου: Προβληματισμοί, θεωρητικές προσεγγίσεις και διδακτικές πρακτικές
Επιμέλεια Τεύχους: Μαρία Δάρρα & Αλιβίζος Σοφός

Τεύχος, 9-10 2018

Βιβλιοπαρουσίαση: Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής για την ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού στο πλαίσιο της μεντορείας

Δημήτριος Χατζηδήμου

doi: [10.12681/revmata.31177](https://doi.org/10.12681/revmata.31177)

Copyright © 2022, Δημήτριος Χατζηδήμου

Άδεια χρήσης [#plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-sa4/](https://plugins.generic.pdfFrontPageGenerator.front.license.cc-by-nc-sa4/)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χατζηδήμου Δ. (2022). Βιβλιοπαρουσίαση: Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής για την ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού στο πλαίσιο της μεντορείας. *Παιδαγωγικά ρεύματα στο Αιγαίο*, 9(1), 194–197.
<https://doi.org/10.12681/revmata.31177>

Βιβλιοπαρουσίαση: Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής για την ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού στο πλαίσιο της μεντορείας

Δημήτριος Χατζηδήμου¹

dimch@edlit.auth.gr

Σοφός, Αλιβίζος (Λοϊζος) (2015). *Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής για την ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού στο πλαίσιο της μεντορείας*. Αθήνα: εκδόσεις Γρηγόρη, σελίδες 455.

Κάθε καλόπιστος/η και καλοπροαίρετος/η αναγνώστης/στρια και κριτής ενός βιβλίου (είτε πρόκειται για βιβλίο γενικού είτε ειδικού περιεχομένου, είτε απευθύνεται στο ευρύ ή σε εξειδικευμένο κοινό) νιώθει, ανεξάρτητα από τις προσωπικές του θεωρήσεις, χαρά και ικανοποίηση, όταν μελετά ένα καινούριο βιβλίο, το οποίο προέρχεται από έναν συγγραφέα, από έναν συνάδελφο τον οποίο τυχαίνει να γνωρίζει από την αρχή της ακαδημαϊκή του καριέρας, αρχικά μέσα από τις δημοσιεύσεις του και στη συνέχεια προσωπικά μέσα από την από κοινού αντιμετώπιση παιδαγωγικών και εκπαιδευτικών ζητημάτων. Αυτό συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση με τον υπογράφοντα, καθώς καλούμαι με μεγάλη χαρά να προβώ σε μία παιδαγωγική και διδακτική αποτίμηση του βιβλίου του κ. Σοφού.

Τον κ. Σοφό, καθηγητή του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (Π.Τ.Δ.Ε.) του Πανεπιστημίου Αιγαίου και Πρόεδρο του αναφερθέντος τμήματος, τον γνωρίζω από το 2003, όταν ήταν υποψήφιος για τη θέση του επίκουρου καθηγητή. Στην τότε εισήγηση (στην οποία συμμετείχα από κοινού με άλλους δύο συναδέλφους) είχε καταγραφεί και σημειωθεί από την πλευρά μας ότι πρόκειται για μία πολλά υποσχόμενη υποψηφιότητα για την εκπαίδευση και την παρεχόμενη παιδεία στη χώρα μας, γι' αυτό και προτάθηκε εκθύμως να καταλάβει τη θέση του επίκουρου καθηγητή. Ο κ. Σοφός ήδη είχε αρχίσει να κάνει αισθητή την παρουσία του στην ακαδημαϊκή κοινότητα της Γερμανίας, έχοντας διδάξει σε διάφορα γερμανικά πανεπιστήμια ως ειδικός επιστήμονας και επιστημονικός συνεργάτης και δημοσιεύοντας εργασίες μόνος και σε συνεργασία με άλλους (εννοώ πρωτίστως τον διεθνούς φήμη καθηγητή, κ. Fiedrich Kron). Οι εργασίες του καθιστούσαν έκδηλο ότι ο κ. Σοφός ήταν ένας επιστήμονας με προοπτικές εξέλιξης και διάκρισης τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, γεγονός που έγινε πραγματικότητα. Εύκολα, διαπιστώνει κανείς σήμερα ότι πολλές εργασίες του είναι δημοσιευμένες στα ελληνικά, στα γερμανικά, στα αγγλικά και στα πολωνικά, στοιχείο που τις θέτει στη διάθεση ενός ευρύτερου και πολυπληθούς αναγνωστικού κοινού. Η μέχρι σήμερα ακαδημαϊκή πορεία του κ. Σοφού χαρακτηρίζεται πολύ επιτυχημένη και είμαι πεπεισμένος, έχοντας υπόψη το δημοσιευμένο συγγραφικό του έργο, ότι η πορεία και η εξέλιξη του θα είναι και στο μέλλον ανοδική.

Δεν θα επεκταθώ στις άλλες δραστηριότητες του κ. Σοφού, αλλά επικεντρώνομαι στην τελευταία του δημοσίευση, που έχει τίτλο *Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ολιστικό μοντέλο διερευνητικής και στοχαστικής πρακτικής για την*

¹ Ομότιμος καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.

ενίσχυση του ψηφιακού γραμματισμού στο πλαίσιο της μεντορείας. Η συγκεκριμένη συγγραφική προσπάθεια διατηρεί τα χαρακτηριστικά της συστηματικότητας και της μεθοδικότητας όλων των προηγούμενων, αλλά καταφέρνει να κομίσει με αναστοχαστικό πνεύμα και με φρέσκια ματιά νέα επιστημονικά δεδομένα για την πρακτική άσκηση, έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.

Σπεύδω ευθύς να επισημάνω ότι ο τίτλος του βιβλίου μπορεί να μην προϊδεάζει τον/την αναγνώστη/στρια για το σύνολο της αδιαπραγμάτευτης και πολύπλευρης προσφοράς του στην εκπαίδευση. Η συμβολή του βιβλίου στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών είναι, κατά τη γνώμη μου, ιδιαίτερα σημαντική, γιατί δεν βοηθά μόνο τους/τις υποψήφιους/ες εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του τμήματος στο οποίο διδάσκει ο συγγραφέας, αλλά και τους/τις εν ενεργεία εκπαιδευτικούς των δύο σχολικών βαθμίδων, τους/τις διδάσκοντες/ουσες των υπόλοιπων παιδαγωγικών τμημάτων καθώς και τους ειδικούς (μέλη ΔΕΠ, ιθύνοντες της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής) που ασχολούνται με την εκπαίδευση, την παιδαγωγική και τη διδακτική κατάρτιση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης – τυπικής και μη τυπικής.

Στην παρούσα εργασία του, η οποία αποτελείται από δεκαοκτώ κεφάλαια, ο κ. Σοφός επεξεργάζεται ένα ζήτημα παιδαγωγικού και εκπαιδευτικο-πολιτικού περιεχομένου, διαχρονικό και επίκαιρο. Το υπό πραγμάτευση θέμα σχετίζεται με έναν από τους τρεις βασικούς τομείς των προγραμμάτων σπουδών εκπαίδευσης εκπαιδευτικών, τον τομέα της πρακτικής άσκησης. Για την πρακτική άσκηση μπορεί να εγερθούν αντιδράσεις και να διατυπωθούν διαφωνίες γύρω από το πώς υλοποιείται, δεν μπορεί, όμως, να αμφισβητηθεί η αναγκαιότητά της στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Ο κ. Σοφός με το βιβλίο του αυτό καταδεικνύει με επιστημονικό τρόπο την αξία της και την προσφορά της στον χώρο της εκπαίδευσης και δίνει μια τεκμηριωμένη απάντηση με παιδαγωγικά επιχειρήματα στην άρνηση σχολών που εκπαιδεύουν εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να την εφαρμόσουν συστηματικά. Το βιβλίο του κ. Σοφού έρχεται, έτσι, να αναταράξει, ως έναν βαθμό, τα «ήρεμα» νερά της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, επισημαίνοντας εμφαντικά τη σπουδαιότητα της. Συνεπώς, ο/η υποψιασμένος/η αναγνώστης/στρια θα προβληματιστεί εκτός του στενού περιβάλλοντος των παιδαγωγικών τμημάτων και θα βρει λύσεις στις γενικότερες παθογένειες του εκπαιδευτικού συστήματος που σχετίζονται με τη βασική τους κατάρτιση.

Η παιδαγωγική σημασία που έχει η πρακτική άσκηση και ο τρόπος υλοποίησής της, όπως αναλύονται από τον συγγραφέα, αποτελούν τα μεγάλα «ατού» του εν λόγω πονήματος. Και αυτό, διότι, εκτός του ότι βοηθά τους/τις φοιτητές/τριες του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, καθώς και άλλων τμημάτων, στην πρακτική τους άσκηση και στη βελτίωση του τομέα της πρακτικής άσκησης, συζητά και άλλα παιδαγωγικά και διδακτικά θέματα της Παιδαγωγικής Επιστήμης, ιδιαίτερα του κλάδου της Σχολικής Παιδαγωγικής, που θα φανούν χρήσιμα τόσο στους/στις υποψήφιους/ες εκπαιδευτικούς όσο και στους/στις εν ενεργεία.

Το βιβλίο του κ. Σοφού αναδεικνύει με τεκμηριωμένο τρόπο την αμφίδρομη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη θεωρία και στην πράξη και επισημαίνει ότι η υλοποίηση της πρακτικής άσκησης απαιτεί μία ή και περισσότερες παιδαγωγικές και διδακτικές θεωρίες και αντίστροφα. Έτσι, καθιστά σαφές πως η διάδραση και η εξάρτηση ανάμεσα στις δύο αυτές

παιδαγωγικές και διδακτικές πραγματικότητες είναι αδιαμφισβήτητες, γεγονός που εύστοχα τονίζεται σχηματοποιημένα στο εξώφυλλο του βιβλίου.

Η θεωρία και η πράξη ενώνονται λοιπόν στο συγκεκριμένο βιβλίο, που αποτελείται, αν εξαιρεθεί το πρώτο κεφάλαιο, το οποίο έχει εισαγωγικό χαρακτήρα, από τρία μέρη. Το πρώτο μέρος συγκροτείται από τέσσερα κεφάλαια, το δεύτερο από πέντε και το τρίτο από οκτώ. Κάθε κεφάλαιο των τριών μερών του βιβλίου μπορεί να διαβαστεί ξεχωριστά ως αυτοτελές και αυτόνομο κεφάλαιο, χωρίς να απαιτείται η μελέτη του προηγούμενου. Το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό γνώρισμα αποδεικνύεται ιδιαίτερα χρήσιμο για τον/την αναγνώστη/τρια που επιθυμεί να ενημερωθεί για μια εξειδικευμένη θεματική. Ωστόσο, από το βιβλίο δεν απουσιάζει η εσωτερική συνοχή, καθώς όλα τα κεφάλαια επεξεργάζονται παιδαγωγικά, εκπαιδευτικά και διδακτικά θέματα που έχουν μεταξύ τους στενή παιδαγωγική και διδακτική συνάφεια, δεδομένου ότι όλα συμβάλλουν στη βελτίωση της πρακτικής άσκησης.

Στο πρώτο κεφάλαιο, το εισαγωγικό, παρουσιάζεται και συζητείται η σπουδαιότητα της πρακτικής άσκησης στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, η οργάνωσή της καθώς και ο λειτουργικός της χαρακτήρας. Η παρουσίαση και η συζήτηση γίνονται έχοντας ως βάση τη σπουδαιότερη σχετική παιδαγωγική βιβλιογραφία, με αποτέλεσμα ο/η αναγνώστης/τρια να εξοικειώνεται με όσα θα ακολουθήσουν στα επόμενα κεφάλαια.

Στα τέσσερα κεφάλαια του πρώτου μέρους του βιβλίου γίνεται προσπάθεια θεωρητικής τεκμηρίωσης της πρακτικής άσκησης. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται διάφορες μορφές οργάνωσης της πρακτικής άσκησης, το ολιστικό μοντέλο της διεξαγωγής της, το οποίο εφαρμόζει ο κ. Σοφός ως υπεύθυνος της προετοιμασίας των φοιτητών/τριών για την πρακτική τους άσκηση, ο ιδιαίτερος ρόλος του μέντορα και η συμβολή της μικροδιδασκαλίας στην επιτυχή έκβαση της πρακτικής άσκησης. Ο συγγραφέας θεωρεί τη μικροδιδασκαλία ως αναπόσπαστο κομμάτι της προετοιμασίας των φοιτητών/τριών για την πρακτική άσκηση και ως μία βασική βιωματική μέθοδο κατάρτισης των εκπαιδευτικών, μέσω της οποίας αποκτούν οι ασκούμενοι/ες υποψήφιοι/ες εκπαιδευτικοί κοινωνικές, παιδαγωγικές, διδακτικές κ.ά. δεξιότητες, απαραίτητες για την αποτελεσματική διδασκαλία.

Στα πέντε κεφάλαια του δεύτερου μέρους του βιβλίου συζητούνται θέματα ειδικά για το περίπλοκο γεγονός της διδασκαλίας, που αποτελεί μια πολύπλευρη, ανοιχτή και συνάμα σκόπιμη διαδικασία, και για τον τρόπο προετοιμασίας, οργάνωσης, υλοποίησης και αξιολόγησής της. Παρουσιάζονται διαφορετικές επιστημονικο-θεωρητικές προσεγγίσεις για τη διδασκαλία και αναλύονται με δόκιμο και εύστοχο τρόπο χαρακτηριστικά της αποτελεσματικής διδασκαλίας, έχοντας ως βάση κυρίως τη γερμανόγλωσση παιδαγωγική βιβλιογραφία. Επίσης, παρατίθενται και διασαφηνίζονται η διαθεματικότητα και η διεπιστημονικότητα του προγραμματισμού και της εκτέλεσης της διδασκαλίας, επισημαίνεται η σημασία της επικοινωνιακής διάστασης της διδασκαλίας και, τέλος, κατατίθενται συγκεκριμένες σκέψεις, με σκοπό να βοηθηθούν οι υποψήφιοι/ες εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στην πρακτική άσκηση στην προετοιμασία και στην υλοποίηση των διδασκαλιών τους, μετατρέποντας έτσι την επιστημονική γνώση σε σχολική γνώση, την παιδαγωγική και τη διδακτική θεωρία σε παιδαγωγική και διδακτική πράξη.

Στα οκτώ κεφάλαια του τρίτου μέρους του βιβλίου γίνεται προσπάθεια να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες/ουσες φοιτητές/τριες στην πρακτική άσκηση με ουσιαστικό και πρακτικά εφαρμόσιμο τρόπο. Συγκεκριμένα, κατατίθενται τρόποι ανάλυσης του παιδαγωγικού πεδίου

δράσης, συζητούνται οι διδακτικοί και οι μαθησιακοί στόχοι, οι σύγχρονες μορφές διδασκαλίας και μάθησης και η διαφοροποίηση της σχολικής διδασκαλίας. Ακόμη, τονίζεται η σημασία των ασκήσεων και των δραστηριοτήτων των μαθητών/τριων στη σχολική τάξη και δίνονται σχετικά παραδείγματα, παρουσιάζονται τρόποι ανάπτυξης του ενδιαφέροντος των μαθητών/τριών για δραστηριοποίηση και συμμετοχή στο μάθημα, αναλύονται τα μέρη από τα οποία αποτελείται ένα εκπαιδευτικό σενάριο, ενώ αυτό το μέρος του βιβλίου κλείνει με αναστοχαστική διάθεση για τη διδασκαλία, θεωρώντας την ως ενιαίο παιδαγωγικό, εκπαιδευτικό, κοινωνικό γεγονός.

Κλείνοντας, θέλω να επισημάνω, αναφορικά με τη συμβολή του βιβλίου του κ. Σοφού, ότι πρόκειται για ένα βιβλίο το οποίο είναι εξαιρετικά χρήσιμο για κάθε αναγνώστη/στρια που ασχολείται με την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών όλων των σχολικών βαθμίδων και το οποίο διακρίνεται από μεθοδικότητα, συστηματικότητα και σαφήνεια. Η πρόταση που κατατίθεται και αναλύεται πολύ διεξοδικά μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη σχετική συζήτηση ανάμεσα στους ειδικούς και σε όλους/ες όσοι/ες εμπλέκονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών.

Για όλους τους παραπάνω λόγους είμαι της άποψης ότι το εν λόγω βιβλίο, το οποίο μελέτησα με ενδελέχεια και προσοχή, αξίζει να μελετηθεί από κάθε αναγνώστη/στρια που ενδιαφέρεται για την εκπαίδευση. Ωστόσο, άποψη γύρω από αυτό και το κατά πόσο αξίζει ή όχι να διαβαστεί το βιβλίο μπορεί να διαμορφώσει μόνος του/της ο/η καλοπροαίρετος/η αναγνώστης/στρια, γι' αυτό και προτείνω ανεπιφύλακτα τη μελέτη του παιδαγωγικού και διδακτικού αυτού δημοσιεύματος από όσο γίνεται περισσότερους/ες αναγνώστες και αναγνώστριες.